

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۷/۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۲/۸

تحلیل کیفیت فضاهای عمومی شهری از دیدگاه کودکان ۱ تا ۴ سال (مطالعه موردی: منطقه یک شهر نجف آباد)

سمانه سینایی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

احمد خادم الحسینی

استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

چکیده

امروزه فضای شهرهای ما بر اساس اصول و معیارهای استفاده بزرگسالان شکل گرفته است و اغلب فضاهای شهری عمدتاً فاقد کیفیت برای استفاده کودکان می‌باشد. غیبت فضاهای عمومی شهری مناسب با ارزش‌ها و خواسته‌های کودکان در شهرهای ما به شدت ملموس است و این در حالی است که اقداماتی نظیر تصویب کنوانسیون جهانی حقوق کودکان، پروژه ایجاد شهرهای دوستدار کودک و... در حال اجرا می‌باشند. زمان آن فرا رسیده است که کودکان و ارزش‌های آنها وارد معادلات شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری شده و مدیران شهری امکان زندگی لذت‌بخش را برای آنان فراهم آورند. این پژوهش با هدف بررسی کیفیت فضاهای عمومی شهری جهت استفاده کودکان ۱۱-۱۴ سال منطقه ۱ شهر نجف آباد تهیه گردیده است که بر اساس روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و براساس هدف کاربردی است و از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری ۲۶۵۹ نفر از کودکان ساکن در منطقه ۱ شهر نجف آباد می‌باشد که اطلاعات آماری از طریق توزیع ۳۵۰ پرسشنامه (که پایایی آن‌ها از تحلیل آماری آلفای کرونباخ α) برابر ۰.۸ بدست آمده است که نشانگر پایایی مطلوب پرسشنامه‌ها می‌باشد. در میان کودکان بدست آمده و از طریق نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان گفت عناصر کالبدی پارک، خیابان، پیاده‌رو و میدان بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیرگذار است همچنین عناصر کارکردی پارک، خیابان و پیاده‌رو بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیرگذار می‌باشد و با توجه به نتایج می‌توان

گفت میزان تاثیر عنصر کارکردی میدان بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری یکسان نمی‌باشد.
کلمات کلیدی: فضای عمومی شهری، کیفیت فضای شهری، کودک، شهر دوستدار کودک.

مقدمه

در حال حاضر همه برای باورند که کودکان شایسته بهترین‌ها هستند، هر کودک حق دارد از بدو تولد از بهترین امکانات آموزشی، بهداشتی، رفاهی و... برخوردار باشد زیرا زمانی که کودکان از حمایت همه جانبه برخوردار باشند، سلامت جامعه نیز تضمین می‌گردد. کودکان به عنوان یکی از اعضای جامعه با مجموعه‌ای از خواسته‌ها و نیازهای خاص، استفاده کنندگان محیط ساختگی و فضای شهری می‌باشند. از آن جا که فضاهای شهری بخشی از فضاهای باز و عمومی هستند که به نوعی تبلور ماهیت زندگی جمعی می‌باشند، یعنی جایی که شهروندان در آن حضور دارند [۱]. و به عبارتی دیگر فضاهای شهری، مکان‌هایی هستند که به عموم شهروندان تعلق دارد، منحصر به جنبه‌های کالبدی و فیزیکی نبوده و در حقیقت با حضور انسان و فعالیت اوست که معنا می‌یابد [۲].

اسلام نیز در تمامی ابعاد تربیتی، اخلاقی و اجتماعی برای کودکان حقوقی قائل می‌شود. به عنوان مثال نهی از تبیض جنسیتی در آیه ۳۱ سوره اسرا و یا در آیه ۲۸۶ سوره بقره، حضانت کودکان در آیه ۲۳۳ سوره بقره، عدم تزیین اموال کودکان یتیم در آیه ۱۵۲ سوره انعام گوشزد شده است. [۴]

بیان مساله:

کودکان عامل پیوند نسلهای گذشته و آینده در هر جامعه محسوب می‌شوند. لذا توجه به ایجاد محیطی مناسب برای رشد کودک می‌تواند زمینه‌ساز تأمین سلامت اجتماعی نسل بعد شود. برای دستیابی به سلامت روانی در کودکان و به دنبال آن ایجاد یک شهر حامی و دوستدار کودک باید محیط به گونه‌ای باشد که توقعات ذهنی و جسمی کودک را برآورد.

با توجه به اینکه هدف از ایجاد فضاهای شهری بر قراری روابط اجتماعی- فرهنگی است و رنگ، نور، فرم و جریان حاکم بر یک فضا می‌تواند تأثیرات متفاوتی را برای افراد از آن فضا القا کند، عناصر برجسته‌ای از لحاظ کالبدی نیز می‌تواند نقش بسزایی در ارتقاء کیفیت فضاهای شهری ایفا نماید. این عناصر باید با توجه به نیازها، دیدگاهها و نظرات افرادی که از آن استفاده می‌کنند طراحی شوند تا در بالا بردن کیفیت فضا برای استفاده‌کنندگان از آن موثر واقع شوند. بر مبنای مقدمات مطرح شده، مسئله این پژوهش از آنجا نشأت می‌گیرد که به نظر می‌رسد کودکان ساکن در منطقه ۱ شهر نجف آباد در استفاده مطلوب از فضاهای عمومی شهری و داشتن احساس رضایت و امنیت از آنها دچار محدودیت‌هایی هستند.

اهداف تحقیق:

اهداف کلی و اهداف جزئی به شرح زیر می‌باشد:

شامل

اهداف کلی

هدف از انجام تحقیق تحلیل کیفیت فضاهای عمومی شهری جهت استفاده کودکان ۱۱-۱۴ سال در منطقه ۱ شهر نجف آباد می‌باشد.

بستری هستند که زندگی شهروندی در آن به نمایش گذارده می‌شود، کیفیت این فضاها می‌تواند در شکل‌گیری تعاملات سازنده اجتماعی و شکل‌دهی مشارکت شهروندی مهم واقع شوند. با توجه به این اصل همه شهروندان بایستی در دسترسی و استفاده مطلوب از این فضاها و امکانات دارای شرایط و فرصت برابر باشند.

پروژه‌های شهر دوستدار کودک فرصتی برای بهبود کیفیت زندگی و ارتقا بخشیدن به فضاهای شهری مورد استفاده کودکان محسوب می‌گردند که با مداخله و مشارکت کودکان در ساختار محیطی زندگی شان و دادن فرصت برابر برای استفاده از آنها فراهم می‌گردد.

در سال ۱۹۸۹ کنوانسیون حقوق کودک و به دنبال آن در سال ۱۹۹۶ در دومین گردهمایی اسکان بشر سازمان ملل، ابتکار شهرهای دوستدار کودک برای اولین بار با عنوان «ساخت و تبدیل شهرها به مکان‌های زیست‌پذیر برای همگان»، مطرح و طی قطعنامه‌ای امضا گردید. شهرهای دوستدار کودک نقطه عطفی برای پیشبرد حقوق کودکان است. مشخصه‌های زیادی را می‌توان برای شهرهای دوستدار کودک برشمرد که در آن شاخص مهم شناسایی محل سکونت سالم، رفاه کودکان است [۳]. لزوم ایجاد شهرهای دوستدار کودک را نیز می‌توان از دیدگاههای مکاتب جغرافیایی مختلف از جمله مکتب جغرافیای فرهنگی نو، مکتب جغرافیای رفتاری، مکتب جغرافیای انتقادی، پارادایم جدید شهرسازی مشارکتی و رفاه‌گرا و ... مورد بررسی قرار داد. به عنوان مثال مکتب جغرافیای فرهنگی نو که به جای توجه به عوامل محیط طبیعی، الگوهای فرهنگی را به منزله کلید تحلیل فرآیندهای اجتماعی می‌شناسد، توجه ویژه‌ای به حقوق شهروندی و رعایت کردن آن برای رسیدن به شهر پایدار دارد. هر کدام از اقشار جامعه از جمله کودکان دارای حقوقی خاص هستند که به عنوان یک شهروند لازم است به حقوق شهروندی آنها رسیدگی شود. همانطور که از آیات، روایات و مفاهیم اسلامی مستفاد می‌گردد دین مبین

اهداف جزئی

- ۱- شناخت تأثیر ویژگی‌های فردی کودکان در احساس رضایت از فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف آباد
- ۲- شناخت تأثیر ویژگی‌های فردی کودکان در احساس امنیت از فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف آباد
- ۳- شناخت تأثیر ویژگی‌های کالبدی فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف آباد بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری
- ۴- شناخت تأثیر ویژگی‌های کارکردی فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف آباد بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری
- ۵- شناخت کیفیت فضاهای شهری نواحی مختلف منطقه ۱ شهر نجف آباد از دیدگاه کودکان
- ۶- شناخت کیفیت فضاهای شهری از دیدگاه کودکان و آرایه راهکارهایی برای دستیابی به شهر دوستدار کودک است.
- ۷- شناسایی قابلیت‌ها و توانایی‌های فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف آباد دیدگاه کودکان ۱۱-۱۴ سال
- ۸- شناخت مشکلات ناشی از عدم رعایت ضوابط طراحی شهری در فضاهای عمومی شهری نجف آباد
- ۹- ارائه پیشنهاداتی برای طراحی فضاهای عمومی شهری متناسب با کودکان در شهر نجف آباد

مروری بر ادبیات تحقیق

پیشینه موضوع در خارجی

۱. احمد و م. سهیل^۱ (2008) در مقاله‌ای تحت عنوان «دیدگاه‌ها و ادراکات کودکان راجع به فضای بازی، نمونه موردی شهر داکا در بنگلادش»؛ با توجه به سن، جنس، پایگاه‌های اجتماعی و ... نظرات کودکان را مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که علاوه بر این که امکانات ارائه شده از سوی نهادهای دولتی و محلی پاسخگوی نیاز

کودکان نمی‌باشد و این فضاها از نظر امنیت، پاکیزگی، تعمیر و نگهداری و نبود امکانات بازی متناسب با بچه‌ها دچار کمبودهایی هستند، تبعیض جنسیتی در شهر داکا سبب گردیده تا نیاز دختران به خوبی برآورده نشود و آنها از گروه استفاده کننده از فضاهای بازی، پارک‌ها، امکانات تفریحی و ... حذف شوند. نویسندگان مسیرهای جدید و رهنمودهای فرهنگی و اجتماعی را برای توسعه سیاست بازی و امکانات تفریحی در شهر داکا پیشنهاد می‌دهند.

باری پرسی اسمیت^۲ (2010) در مقاله‌اش با عنوان «شورا، مشورت و اجتماع، تفکری دوباره در مورد فضاهای موجود برای مشارکت کودکان و جوانان» لزوم مشارکت کودکان و جوانان را در منطقه عمومی بریتانیا مورد بررسی قرار می‌دهد و به این نتیجه می‌رسد که امروزه توجه به مشارکت کودکان در سراسر بریتانیا از اهمیت خاصی برخوردار گشته در حد مطلوبی گسترش پیدا نکرده است و خیلی کم می‌توان نمونه‌هایی را پیدا کرد که افراد جوان تأثیر عمده‌ای در تصمیم‌گیری‌ها داشته باشند.

جولیا استیونس^۳ (2010) در رساله خود با عنوان «سفر پایدار به مدرسه، مسائل جهانی، مکانهای محلی، زندگی کودکان» در زمینه‌های جغرافیایی دوران کودکی، مسائل اجتماعی و سیاست‌های محیطی و مطالعات حمل و نقل شهری پژوهشی انجام داده است. این رساله تأکید بر اهمیت جنبه‌های اجتماعی سیاسی پایدار دارد و به دنبال مدلی برای جایگزینی سفر به مدرسه و زندگی روزمره کودکان است.

در این پژوهش که از کودکان در مورد رفت و آمد به مدرسه و مسیرهای عبور و مرورشان تحقیق به عمل آمده است، نویسنده را به این نتیجه می‌رساند که برای داشتن سفری پایدار، ایمن و جذاب برای کودکان نیازمند تغییرات در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی در خانه و جامعه هستیم.

برندن گلیسون و نیل سایپ^۴ (2006) اولین کتاب در رابطه با شهر دوستدار کودک را با عنوان «ساخت شهرهای دوستدار

1- A-Ahmad and M. Sohil

2-Borry percy-smith

3-Julia Stevens

4- Berndan Gleeson and Neil Sipe

بهر روز کمالی روستا (۱۳۹۰) در پایان نامه خود تحت عنوان «ارزیابی وساماندهی شهر قائمشهر براساس ضوابط شهر دوستدار کودک» که در ۶ فصل ارائه شده است نویسنده پس از بیان نظرات، رویکردها و اصول و ضوابط شهر دوستدار کودک به بررسی وضع موجود شهر قائمشهر براساس سوالات مطرح شده در پرسشنامه پرداخته است و در مرحله بعدی برای ارتقاء وضعیت این شهر نسبت به اصول و ضوابط شهر دوستدار کودک یکسری راهکارهای اجتماعی و کالبدی مطرح کرده است.

اکبر کیانی و علی اسماعیل زاده کواکی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل و برنامه‌ریزی شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان، مطالعه موردی قوچان»، با هدف مشارکت کودکان در ایجاد محیط اطرافشان و با استفاده از متدولوژی گروه-بحث و روش مشارکتی، نظرات و نقاشی‌های کودکان در ارتباط با وضعیت شهر قوچان جمع‌آوری و تحلیل شده است و به این نتیجه می‌رسند که قوچان گام‌های نخستین را جهت تحقق شهر دوستدار کودک طی می‌کند؛ ۶۴ درصد کودکان نیاز به فضای سبز و وسایل بازی را خواستار شدند. همچنین تحلیل نظرات کودکان سازمان‌های موثر به ویژه شهرداری قوچان را برای اتخاذ راهبردهای اجرایی و عملیاتی تشویق می‌کند.

مفاهیم و مبانی نظری

کودک:

واژه کودک از نظر حقوقی و علمی در وجوه ملی و بین‌المللی دارای تعاریف متنوع و گاه متفاوتی است. طبق تعریف فرهنگ فارسی معین، کودک به معنای کوچک، صغیر و فرزندی است که به حد بلوغ نرسیده (دختر یا پسر) یا طفل آورده شده است. [۵]

طبق تعاریف حقوقی جمهوری اسلامی ایران، کودک به فردی اطلاق می‌شود که به سن بلوغ نرسیده باشد. قانون مدنی در تبصره یک ماده ۱۲۱۰ مصوبه سال ۱۳۶۰ مجلس شورای

کودک» که در ۳ بخش ساختاری شکل گرفته است تالیف کردند. در این کتاب به بیان و معرفی شهر دوستدار کودک، شاخص‌ها و عوامل ضروری یک شهر دوستدار کودک پرداخته شده است. همچنین همکاری حکومت محلی و متخصصان تمامی رشته‌های مرتبط با شهر و کودک را برای ایجاد یک شهر دوستدار کودک الزامی می‌دانند.

پیشینه موضوع در ایران

مهدی شیبانی (۱۳۸۹) در مقاله خود با عنوان «رد پای کودک در منظر شهر» به بررسی ارتباط منظر شهری و کودک می‌پردازد. ملاحظات اصلی در طراحی شهر دوستدار کودک را بر می‌شمارد و جنبه‌های ادراکی و تصویر ذهنی کودک از منظر شهری و سهم کودکان را از فضاهای شهری بیان می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که تحقق منظر با کیفیت در گرو پاسخ به تمامی مراتب نیازها، از نیازهای جسمانی تا نیازهای شناختی و زیباشناختی است. در واقع اگر هدف کلی طراحی منظر شهری دوستدار کودک را پاسخ به تمامی سطوح نیازهای کودک در نظر بگیریم، لحاظ کردن کیفیت‌های متناسب با این نیازها در طراحی می‌تواند زمینه‌سازی برای برآورده شدن آنها باشد.

ساره هرزندی (۱۳۸۹) در پایان نامه خود با عنوان «طراحی مشارکتی فضای شهری در بافت فرسوده با تأکید بر نقش کودکان، مطالعه موردی محله ملت منطقه ۱۲ تهران»، به بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای محله مورد مطالعه با استفاده از چارچوب نظری و نتایج حاصل از مشارکت کودکان پرداخته و به این نتیجه رسیده است که کودکان در این محله با ناهنجاری‌های اجتماعی، ضعف‌های فرهنگی، اقتصادی، محیط کالبدی و ... مواجه هستند. وی راهکارهایی از جمله: افزایش میزان امنیت کودکان برای رفت و آمد سواره و پیاده، افزایش خدمات و اصلاح سرانه‌های فضای سبز، تفریحی و فرهنگی و افزایش سرزندگی محله از طریق احیای خاطرات جمعی، فضاهای باز و پیاده‌روها را پیشنهاد می‌دهد.

یونیسف پیشنهاد رو بکرد شهر دوستدار کودک می‌باشد که معیارهایی را برای شهر دوستدار کودک از بعد برنامه‌ریزی شهری بیان می‌کند که شامل موارد زیر است:

۱- محیط‌های فیزیکی که به نیازهای خاص و مسائل بچه‌ها پاسخ می‌دهد مثلاً نواحی عبور ایمن در راه مدرسه، مکان‌های بازی ایمن، واحد‌های بهداشتی مناسب بچه‌ها

۲- اطلاعات، ارتباط و حرکت اجتماعی برای ارتقاء مفهوم شهر دوستدار کودک و افزایش آگاهی نسبت به نیازهای بچه‌ها با توجه به محیط فیزیکی

۳- روشهایی برای مشارکت دادن بچه‌ها در ارزیابی و بهبود محیط هم‌جوار و فراهم آوردن امکان ابراز عقیده در فرآیندهای تصمیم‌گیری

۴- برنامه‌های عمل با یا بدون مشارکت بچه‌ها که می‌خواهند محیط فیزیکی بچه‌ها را بهبود بخشند.

۵- قوانین و ضوابط و هنجارهای برنامه‌ریزی که نیاز بچه‌ها و دیدگاه آنان را به حساب آورد

۶- مؤسسات شهرداری که روی حقوق بچه‌ها متمرکز است

۷- نظارت بر سیستم ارزیابی کیفیت محیط برای بچه‌ها

۸- برنامه ریزی و شاخص‌های مؤثر در ارزیابی اثرات فعالیت شهر داری یا جامعه روی بچه‌ها [۱۱]

فضای عمومی شهری:

فضای عمومی یک قسمت حیاتی از زندگی روزانه ما در شهر را تشکیل می‌دهد. [۱۲] فضای عمومی بستر مشترکی است که مردم فعالیت‌های کارکردی و مراسمی را که پیوند دهنده اعضای جامعه است در آن انجام می‌دهند. به عبارتی فضای عمومی صحنه‌ای است که بروی آن نمایش زندگی اجتماعی در معرض دید عموم قرار می‌گیرد [۱۳]

عملکرد اصلی فضای عمومی، فراهم‌سازی و بسترسازی حضور مردم است [۱۳] نکته کلیدی در موفقیت فضاهای عمومی شهر وجود یک بستر تبادل است. فضاهای عمومی شهر بایستی امکان ایجاد ارتباطات اجتماعی و فرهنگی را فراهم آورد.

اسلامی سن بلوغ را برای پسران ۱۵ و برای دختران ۹ سال قمری ذکر کرده است. [۶]

طبق قانون حقوق کودک که در سال ۲۰۰۳ به تصویب رسید، کودک به عنوان فردی است که به سن ۱۸ سال نرسیده است [۷]

شهر دوستدار کودک: (CFC)^۱

یونیسف یا همان صندوق حمایت از کودکان در دهه ۹۰، ایده شهر دوستدار کودک را پیش کشید و از شهرداری و مدیریت شهرهای گوناگون خواست که از برنامه‌های مرتبط پشتیبانی کنند.

نظریه شهردوستدار کودک براساس ایده یا مدل استاندارد خاصی بوجود نیامده است. شهر دوستدار کودک چارچوبی است که به هر شهری کمک می‌کند تا در تمام جنبه‌های محیطی، دولتی و خدماتی به اهداف شهر دوستدار کودک نزدیکتر شوند [۸] به عبارتی شهر دوستدار کودک، تضمین کننده پیمان‌نامه حقوق کودک در سطح محلی است بدین معنی که حقوق کودکان در خط مشی‌ها، قوانین، برنامه و بودجه‌ها منظور می‌شود. در شهر دوستدار کودک بچه‌ها کارگزاران پویایی هستند که بر فرآیند تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارند و به نگرانی‌ها و نظرات آنها توجه می‌شود. [۹]

به طور خلاصه شهری مورد علاقه کودکان است که سطوح معقولی از سلامت، تغذیه، آموزش و پرورش، جمعیت و مشارکت کودکان را ارائه دهد. [۱۰]

از آنجا که شهر دوستدار کودک محیطی است که در آن کودکان و نوجوانان خواسته‌های خود را بیان کرده و در مسائل مربوط به خودشان تأثیر گذارند. در این شهرها کودکان و نوجوان در سلامت و امنیت بالایی به سر می‌برند و روش‌هایی به منظور مشارکت هر چه بیشتر آنان در برنامه ریزی و طراحی شهری با استفاده از برنامه‌های شهری ایجاد می‌شود [۱۱]

سال ۱۹۷۶ مفهوم کیفیت محیط شهری برای اولین بار در یک مجمع رسمی بین المللی مطرح شد. در این کنفرانس کیفیت محیط را با برآورده نمودن نیازهای اساسی انسان و عدالت اجتماعی مترادف دانستند. [۱۷]

فضاهای شهری موفق آنهایی هستند که به خوبی طراحی شده‌اند و به خوبی مدیریت می‌شوند در این صورت زندگی موفق شهری را برای مردم همراه با بالا رفتن کیفیت زندگی شان به ارمغان می‌آورد. [۱۸]

دیدگاه نظریه پردازان شهرسازی و برنامه ریزان شهری در خصوص شهر دوستدار کودک

از متن نظرات و دیدگاه های نظریه پردازان شهرسازی و برنامه ریزی شهری به شکل مستقیم و غیرمستقیم می‌توان به لزوم ایجاد شهر دوستدار کودک پی برد. از جمله این دانشمندان می‌توان به رابرت اوئن، لوکو ربوزیه، ابنزر هاوارد، کوین لینچ و کلرنس پری اشاره نمود. در جدول (۱) می‌توان دیدگاههای آنان را مشاهده نمود.

[۱۴] کارمونا انواع فضاهای عمومی به عنوان فضاهای قابل دسترسی برای همه را در سه گونه تقسیم بندی می‌کند:

۱- فضای عمومی، خارجی: مانند خیابان‌ها، پارک‌ها، میداين و ...

۲- فضای عمومی، داخلی: مانند موزه‌ها، کتابخانه‌ها، تالارها و ...

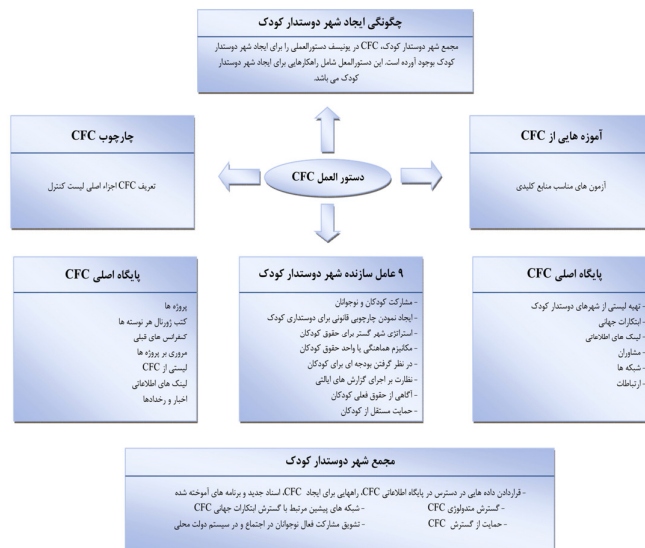
۳- شبه فضاهای عمومی داخلی و خارجی: مانند سینماها، مراکز خرید و ... [۱۵]

در این پژوهش، نوع اول فضاهای عمومی در شهر یعنی فضاهای عمومی خارجی مورد تحلیل قرار گرفته است.

کیفیت فضای شهری:

کیفیت چگونگی یک پدیده است و خاصیتها و ویژگی‌های اصلی یک چیز را بیان می‌کند. کیفیت نقش بسیار اساسی در تعیین و تمایز یک چیز از چیزهای دیگر دارد و شامل کیفیت ظاهری، عملکردی و زیباشناختی می‌شود. [۱۶]

در ادبیات شهرسازی، سالیان زیادی نیست که این اصطلاح رایج شده است. در اولین کنفرانس هابیتات سازمان ملل در

شکل (۱): فرآیند چگونگی ایجاد شهر دوستدار کودک
منبع: (UNICEF, 2004)

جدول (۱): دیدگاه نظریه پردازان شهرسازی و برنامه ریزان شهری در خصوص شهر دوستدار کودک

نام نظریه پرداز	دیدگاه در خصوص کودک و ایجاد شهر دوستدار کودک
رابرت اوئن	وی در مورد نقش کودک در جوامع شهری می گوید: «کودک هم می تواند با همین ابزار و از نظر توانایی های ماشینی و شیمیایی، پرورش یافته، مکان گرفته به کار گرفته شده و یاری می شود، با توانایی هایی که از کشفیات علوم ناشی شده اند. در این شرایط هر کودک که در طبقه زحمتکش به دنیا می آید، هسته مهمی برای جامعه خواهد بود.» (شوای، ۱۳۸۸: ۸۸)
لوکوربوزیه	به عقیده وی بررسی انسانی و عملکرد انسانی در طراحی شهرها به معنی تعیین نیازهای انسانی است. او می گوید: «در شهر با نشاط از امکانات فراستی بهره مند هستیم، بچه ها می توانند با امنیت کامل در پارک بازی کنند، مردم به تفریح مشغول باشند و حمل و نقل مزاحمتی بوجود نیارد» در طرح های وی فضاهای سبز و فضاهای بازی کودکان به میزان وسیعی در نظر گرفته شده است. (یالپانیان، ۱۳۸۵: ۴۹۱)
کوبن لینچ	وی به بررسی تصورات ذهنی شهروندان و بررسی کیفیت بصری مناظر شهری پرداخته است و کودکان را به عنوان شهروندان کوچک که نیازمند داشتن تصویری واضح و خوانا از شهر و محل سکونت خود هستند می پندارند. (شوای، ۱۳۸۸: ۱۲)
ابنزر هاوارد	وی خالق باغ - شهر است که در طرح های شهری خود به نیازهای اقشار مختلف جامعه به خصوص کودکان توجه خاصی داشته است. از جمله واحدهای مسکونی دارای باغ و چمن و فضای بازی، مدارس، توزیع امکانات و ... می توان توجه وی را به قشر کودکان مشاهده نمود. (همان، ۲۸۱)

لزوم ایجاد شهر دوستدار کودک از دیدگاه مکاتب جغرافیایی

از متن دیدگاه های مکاتب جغرافیایی نیز می توان به شکل های مستقیم و غیرمستقیم به لزوم ایجاد شهر دوستدار کودک پی برد. مکتب جغرافیایی فراهنگی نو، یکی از مکاتب مهم جغرافیست که دو نوع حقوق شهروندی را در سازمان بخشی به مکان و فضا مورد توجه قرار می دهد:

۱- حقوق شهروندی مثبت: شامل عدالت اجتماعی - عدالت توزیعی - حق مالکیت - دسترسی به فرصت های برابر اجتماعی و اقتصادی و ...

۲- حقوق شهروندی منفی: شامل نژاد گرایی، تبعیض نژادی و ... [۱۹]

علاوه بر حقوق شهروندی که در ملل و مذاهب مختلف به گونه های متفاوت تعریف شده است، برای انسان های کوچکتر (کودکان) نیز حقوق شهروندی خاصی قائل شده اند. شهر هنگامی از ساختارهای کالبدی آجری و سیمانی فراتر می رود و هویت واقعی خود را می یابد که از شهروندان تشکیل شود، هویت شهروندی در تعامل میان شهروندان و سازمان های مرتبط شکل می گیرد. هر دو طرف این تعامل دارای حقوق و

تکالیفی هستند که بدون پایبندی به آن نمی توان انتظار تحقق جامعه ای اصولی را داشت. شهر دوستدار کودک حامی حقوق شهروندی کودکان به عنوان کوچکترین شهروندان در جامعه می باشد که می توان با رعایت مفاد آن به جامعه ای پایدار و با هویت رسید. نظریه انتقادی مکتب فرانکفورت، روی جنبه های انسان گرایی مارکسیستی با افزودن عوامل روانشناسی اجتماعی تأکید می کند. این مکتب بیشتر روی گروه های حاشیه ای و بازماندگان جامعه تأکید دارد و بر لزوم زمینه ای برای مشارکت شهروندان در امور شهری [۲۰]

شهروندان بخش اعظم فعالیت ها و اقدامات خود را در حوزه هایی انجام می دهند که به نحوی با مدیریت شهری ارتباط دارد و بخش بسیار حساس جامعه را این شهروندان کوچک (کودکان) تشکیل می دهند که به دلیل عدم توانایی در لایه های پایین برخورداری از حقوق متناسب با خود قرار گرفته اند. اعتقاد بر این است که در محدوده عمل مدیریت شهری می توان بخش اعظمی از این تفاوت ها را مدیریت کرد. در این بین نظریه حکمروایی شهری شاید بتواند متضمن نظام به هم پیوسته ای میان حکومت و اجتماع باشد.

یکی دیگر از مکاتب جغرافیایی، مکتب جغرافیای رفتاری است که در پی کشف و شناخت نقشه‌های ذهنی مردم و پرده برداری از ادراکات عمیق آنها درباره‌ی مکان می‌باشد. در این مکتب افراد به عنوان انسان‌های آگاه با دریافت آگاهی از محیط اطراف خود و برخورد با آن در فضای جغرافیایی به ایفای نقش می‌پردازند.

به طور کلی می‌توان گفت: هر فرد واجد آشنایی دیرین با پاره‌ای از قسمت‌های شهر محل سکونت خود می‌باشد و تصویری که وی از این شهر در ذهن دارد همواره با خاطرات و معانی بسیار برای اوست. در مشاهده منظر شهر، تقریباً تمام حواس در کار است و تصویری که در ذهن حاصل می‌آید ترکیبی از مشاهده و احساس تمام آنهاست. [۲۱]

نوع رفتار و واکنش انسان به عناصر و فضاهای محیطی و مصنوعی محیط، بسته به مقیاس احساس و ادراک محیط و به عبارتی با ملاحظه سن، جنس، فرهنگ و زبان و ... متفاوت است [۲۲]

از آنجا که طرح‌های محیطی علاوه بر بزرگسالان مخاطبان تیزبینی به نام کودکان دارد که دنیا را به صورتی کاملاً متفاوت درک می‌کنند، این ادراک، تصویری از محیط را در ذهن کودک به وجود می‌آورد که با تصاویری که از محیط در ذهن بزرگسالان ایجاد می‌شود تفاوت بنیادین دارد.

برای دستیابی به سلامت روانی در کودکان، محیط‌ها باید به گونه‌ای باشند که توقعات ذهنی کودک را برآورده در این صورت است که او حس تعلق به محیط دارد و آرامش خاطر او فراهم می‌گردد که این امر در شهر دوستدار کودک نهفته است.

لزوم ایجاد شهر دوستدار کودک از دیدگاه پارادایم شهرسازی مشارکتی و رفاه‌گرا

مشارکت، که یکی از اهداف حکمروایی خوب شهری است در حال حاضر جایگاه مهمی در نظریه‌های شهرسازی یافته است. شهرسازی مشارکتی رویکردی است که در کشورهای پیشرو در امر مشارکت، همپای مشارکت سیاسی و اجتماعی

پیش می‌رود. در طول ۲۰ سال از وجود کنوانسیون حقوق کودک، بسیاری از جوامع در مورد نحوه مشارکت کودکان راه حل‌هایی پیشنهاد داده‌اند و فرآیندهای تصمیم‌گیری‌های آنها را در پروژه‌های متفاوتی بیان کرده‌اند و خواستار محلی برای مشارکت واقعی کودکان در سطوح ملی - منطقه‌ای و جهانی شده‌اند. در واقع ایده شهر دوستدار کودک می‌تواند این امر را تحقق بخشد و کودکان را به عنوان شهروندانی فعال و پویا ببیند و بستر تعاملات واقعی اجتماعی و دموکراسی را برای آنها فراهم سازد.

رفاه اجتماعی را می‌توان مجموعه‌ای متشکل از تدابیر و حمایت‌های اجتماعی دانست که با تکیه بر مشارکت مردمی و نهادهای دولتی برای تأمین نیازهای انسانی انجام گیرد. رفاه اجتماعی اقشار خاصی را نیز در بر می‌گیرد که به دلیل شرایط خاص جسمی، روحی روانی و اجتماعی و اقتصادی از سایر ساختارهای اجتماعی متمایز می‌شوند. [۲۳]

در ماده‌های ۲۳-۲۴-۲۶-۲۸ و ۳۳ پیمان نامه حقوق کودک [۲۴] به نحوی رفاه اجتماعی گنجانده شده که دولت‌ها برای رسیدن به آن و بالا بردن کیفیت زندگی کودکان چه در ابعاد ذهنی و روانی و چه ابعاد عینی باید کوشا باشند.

شاخص‌های شهر دوستدار کودک

ایجاد محیط‌های شهری که واقعاً از جامعه کودکان حمایت کنند مستلزم بررسی و مطالعه گسترده‌ای از موضوعات در سطوح مختلف محلی، ملی و جهانی است. امروزه از جانب افراد مختلفی که بر روی پروژه‌های شهر دوستدار کودک فعالیت داشته‌اند شاخص‌هایی مطرح شده است که دولتمردان را در جهت ایجاد فضای شهری مناسب کودکان یاری می‌نمایند. در این پژوهش به شاخص‌هایی که از سوی افرادی چون هورلی، دریسکل و از سوی سازمان Commission for children uong people اشاره نمود. در جداول ۲ و ۳ و ۵۴ می‌توان این شاخص‌ها را مشاهده نمود.

جدول (۲): شاخص‌های شهر دوستدار کودک از دیدگاه هورلی

ردیف	شاخص	تعریف
۱	مسکن و سکونت	محل سکونت امن، ایمن و انعطاف پذیر
۲	خدمات پایه و اساسی (خدمات مربوطه به سلامتی، آموزش و حمل و نقل)	خدمات و سرویس‌های اساسی در دسترس برای راحتی زندگی روزمره کودکان
۳	مشارکت	فراهم آوردن فرصت‌هایی برای مشارکت در برنامه ریزی و توسعه
۴	ایمنی و امنیت	تضمین امنیت فیزیکی و روانی کودکان بوسیله مسئولین رفاه کودک و جلوگیری از ایجاد خشونت محیط کثرت گرا که افراد صبورند و تحمل عقاید دیگر را دارند. وجود فضاهای عمومی مناسب و حمل و نقل عمومی مناسب
۵	خانواده، اقوام، دوستان و جامعه	خلق فرصت‌هایی برای برقراری روابط نزدیک و تعاملات اجتماعی با دوستان، اقوام، خانواده و افراد جامعه
۶	کیفیت‌های محیطی شهر	استانداردهای بالای کیفی عناصر فیزیکی محیط، تدارک و خلق فرصت‌ها جذاب و موقیتهای مناسب برای فعالیتها
۷	تدارک و توزیع مناسب منابع و کاهش فقر	تدارک منابع مالی و فرصت‌های کاری و شغلی برای جوانانی که در اقتصاد محلی نقش بازی می کنند.
۸	اکولوژی و محیط زیست	حفاظت از طبیعت و کاربرد اصول توسعه پایدار در ساخت محیط و جامعه
۹	حس تعلق و تداوم	حس تداوم فرهنگی و حس تعلق به یک مکان خاص در یک زمان خاص
۱۰	حکمرانی خوب (اداره و کنترل خوب)	اداره و کنترل محلی انعطاف پذیر که نظرات کودکان را نیز به حساب بیاورد و تدارک یک ساختار مشارکتی مانند شورای جوانان و پروژه‌های مشارکتی گوناگون.

منبع: (horelli, 2007:p.271)

هورلی سعی داشته است ۱۰ شاخصی را که در ایجاد شهر دوستدار کودک مطرح می‌باشد به ترتیب اولویت بیان نماید که در این میان امنیت در محیط مسکونی و داشتن امنیت در رتبه اول قرار می‌گیرد.

جدول (۳): شاخص‌های منفی در ایجاد شهر دوستدار کودک از دیدگاه دریسکل

ردیف	شاخص‌های منفی	تعریف
۱	ننگ و محرومیت اجتماعی	با سایر گروه‌های سنی معاشرت نداشته باشند، احساس رها بود داشته باشند، در مکان‌های عمومی دیده نمی‌شوند و به سبب سایت‌های مجاز به اجتماع با هم سالان نمی‌باشند.
۲	کسالت و بی‌حوصلگی	مکان‌های جوانان بسیار کسالت آور یا مملو از زباله می‌باشد به نحوی که آنها از رفتن به آنجا پرهیز می‌کنند.
۳	ترس از آزار و جنایت	جوانان به سبب ترس از آزار و اذیت و اعمال خشونت آمیز از رفتن به مکان خاصی امتناع کنند.
۴	تنش قومی یا نژادی	جوانان ترس و ننگ از نژاد یا قوم را تجربه می‌کنند.
۵	ترافیک سنگین	خیابان‌های مملو از خودرو فضای کمی را برای تردد و حرکت باقی می‌گذارد. سرعت بالا و حجم ترافیک گسترده حرکت را نامطبوع و ناامن کرده و مانع جدی برای تحرک ایجاد می‌کند.
۶	زباله‌های جمع‌آوری نشده	جوانان به پارک‌ها و خیابان‌های مملو از زباله به عنوان مناظر زشت و نشانه‌های غفلت مسئولان می‌نگرند.
۷	فقدان خدمات اولیه	فقدان خدمات اولیه چون آب، سیستم فاضلاب و جمع‌آوری زباله‌ها موجب تحقیر و شرم جوانان می‌شود.
۸	احساس عدم قدرت سیاسی	جوان نسبت به ایده و باورهای خود شک دارند، اطمینان ندارند که بزرگسالان آنها را جدی می‌گیرند. این نارضایتی به صورت سوطن نسبت به اتفاقات و مسئولین سیاسی انعکاس می‌یابد.

منبع: (دریسکل، ۱۳۷۸:۱۸)

جدول (۴): شاخص‌های مثبت در ایجاد شهر دوستدار کودک از دیدگاه دریسکل

ردیف	شاخص‌های مثبت	تعریف
۱	همبستگی اجتماعی	احساس خوشایندی به دیگران دارند، در مکان‌های عمومی و نیمه عمومی به تعامل پردازند و به طور کلی احساس ارزشمند بودن و تعلق به جامعه داشته باشند.
۲	تنوع مکان‌های پرجاذبه برای فعالیت	مکان‌های متنوعی برای فعالیت برای جوانان وجود دارد؛ از جمله مکان‌هایی که در آن جوانان می‌توانند دوستان خود را ملاقات کنند، با یکدیگر صحبت کنند، بازی و ورزش کنند، در کارهای اجتماعی شرکت کنند، خرید کنند، تنها باشند یا شاهد فعالیت دیگران باشند.
۳	امنیت و آزادی حرکت	جوانان نسبت به جرم احساس امنیت داشته باشند و ترس حرکت آنها را محدود نسازد.
۴	مکان ملاقات افراد هم سن و سال	در جامعه باید مکان‌های دنجی در اختیار جوانان قرار گیرد تا آنان بتوانند در آنها به ورزش و فعالیت‌های اجتماعی پردازند. از جمله این مکان‌های می‌توان به یک گوشه دنج خیابان، مکانی در پارک، یک کافی‌شاپ یا فروشگاه، زمین بازی یا مرکز اجتماع اشاره کرد.
۵	هویت اجتماعی	جوانان از تاریخ جامعه خود آگاه بوده و نسبت به دستاوردهای آن احساس غرور می‌کنند. آنان شرکت کنندگان فعال در برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی شهر خود می‌باشند.
۶	محدوده‌های سبز	فضای سبز به اشکال گوناگون از زمین‌های مسطح سبز برای مسابقات ورزشی دوره‌ای گرفته تا پارک‌های پوشیده درختان و گیاهان، در واقع مراد دریسکل از محدوده‌های سبز انواع زمین‌های بازی و تفریح برای کودکان از جمله پارک است.

منبع: (همان: ۱۷)

شهر نجف‌آباد یکسان نمی‌باشد و میزان تأثیر هر یک از عناصر کارکردی فضای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری منطقه ۱ شهر نجف‌آباد یکسان نمی‌باشد. در پاسخ به سوال اصلی تحقیق از یک گروه هدف استفاده شده تا بتوان نظرات دقیق‌تری را در خصوص ویژگی‌های مورد نظر در طراحی شهر دوستدار کودک از سوی کودکان به دست آورد. گروه مورد مطالعه در این تحقیق از بین کودکان ۱۴-۱۱ سال مقطع راهنمایی، ساکن در منطقه یک شهر نجف‌آباد می‌باشند که بنابر آمار بیان شده از سوی سازمان مربوطه (اداره آموزش و پرورش شهرستان نجف‌آباد) در سال ۱۳۹۱ تعداد این کودکان ۲۶۵۹ نفر می‌باشد. از این تعداد کودک ۱۴-۱۱ سال، ۳۴/۸۶٪ معادل ۹۲۷ نفر در ناحیه سه و ۶۵/۱۴ درصد معادل ۱۷۳۲ نفر در ناحیه چهار منطقه یک شهر نجف‌آباد ساکن می‌باشند. با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه بدست آمده برابر با ۳۳۵ نفر می‌باشد که جهت نتیجه‌گیری بهتر این تعداد به ۳۵۰ نفر افزایش یافت که با توزیع پرسشنامه در میان آنها و دادن توضیحات لازم و درگیر نمودن آنها با موضوع از نظرات آنها نیز استفاده گردید. برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها نیز، از تحلیل آماری آلفای کرونباخ (۰۸) استفاده شد که آلفای بدست آمده برابر ۰/۸ می‌باشد که نشانگر پایایی مطلوب پرسشنامه‌ها می‌باشد.

دریسکل برای ایجاد شهر دوستدار کودک شاخص‌های مثبت و منفی‌ای در نظر می‌گیرد که به اعتقاد وی توجه به این شاخص‌ها می‌تواند برای شهر مناسب کودکان راه‌گشا باشد. سازمان Commission for children uong people ابعاد کلیدی و اقدامات پیشنهادی را برای جوامع دوستدار کودک معرفی می‌نماید.

روش‌شناسی تحقیق

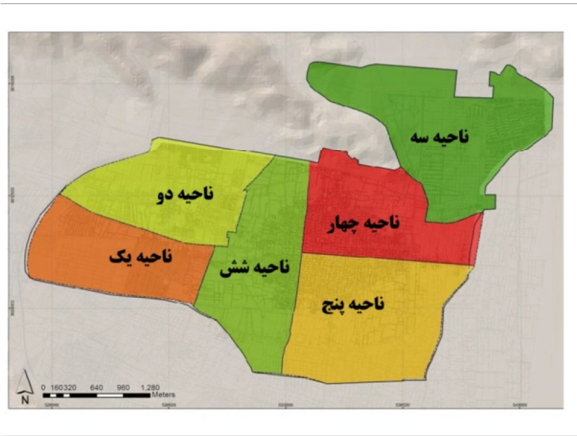
پژوهش حاضر یک تحقیق توصیفی-تحلیلی است. در این تحقیق از روش‌های میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شده است و ابزار گردآوری اطلاعات روش مشاهده، مصاحبه و تنظیم پرسشنامه می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار آماری SPSS بهره گرفته شده است.

این تحقیق به دنبال پاسخ به این سوال است که تأثیر عناصر کالبدی و کارکردی فضاهای عمومی منطقه ۱ شهر نجف‌آباد بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهر چگونه است؟ این سوال از آنجا نشأت می‌گیرد که به نظر می‌رسد کودکان ساکن در منطقه یک شهر نجف‌آباد در استفاده مطلوب از فضاهای عمومی شهری و داشتن احساس رضایت از آنها دچار محدودیت‌هایی هستند. این مقاله دارای دو فرضیه می‌باشد: میزان تأثیر هر یک از عناصر کالبدی فضای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری منطقه ۱

جدول (۵): شاخص‌های ایجاد شهر دوستدار کودک از طرف سازمان NSW Commission for Children Yong People

شاخص‌ها (مؤلفه‌های ابعاد کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)
الف) در دسترس بودن طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های دوستدار کودک. ب) دسترسی مستقل به طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های دوستدار کودک ۲ الف) توانایی مشارکت در فرآیندهای مشارکتی جامعه	۱) فراهم کردن دسترسی مستقل کودکان به طیف متنوعی از خدمات و فعالیت‌های اجتماعی مناسب کودکان در تمامی سنین، توانایی‌ها و پیشینه فرهنگی. ۲) ایجاد ظرفیتی برای کودکان جهت سالم بودن و دستیابی به مهارت از طریق مشارکت	فعالیت داشتن فعالیت با داشتن توان انجام مستقل کار منجر به کنترل و توانایی سالم بودن و انجام مستقل کار در زندگی روزمره می‌شود.
منابع اطلاعاتی موثق	اقدامات پیشنهادی	
<ul style="list-style-type: none"> طرح‌ها و نقشه‌های اصلی مسیرهای اتوبوس مسیرهای دوچرخه سواری گزارشات کودکان و نوجوانان 	<ul style="list-style-type: none"> محاسبه فاصله تا مقصد از مدرسه و خانه محاسبه میانگین زمان تا مقصد از مدرسه و خانه تعداد و روشهایی که کودکان می‌توانند هر یک از امکانات و خدمات دسترسی داشته باشند (مانند پیاده روی، دوچرخه سواری یا حمل و نقل عمومی) 	
شاخص‌ها (مؤلفه‌های ابعاد کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)
۳ الف) حمایت‌های بدنی برای ایمنی کودکان ۳ ب) راهکارهایی برای حفظ کودکان از خطرات بدنی ۴ الف) وجود ویژگی‌هایی که احساس هویت اجتماعی را برانگیزد.	۳) امن تر کردن مکان عمومی جامعه برای کودکان ۴) افزایش توانایی کودکان در احساس امنیت و ارتباط با جامعه خود.	ایمنی و امنیت داشتن احساس ایمنی و امنیت برای مشارکت کامل در زندگی و انجام چیزهایی که هر کس باید انجام دهد.
منابع اطلاعاتی موثق	اقدامات پیشنهادی	
<ul style="list-style-type: none"> مدیریت محیط (پیشگیری جرم از طریق طراحی محیط) رهمنمونهای طراحی خیابان آمار جرم و جنایات مشورت با کودکان و نوجوانان 	<ul style="list-style-type: none"> راهکارهای جامعه برای تضمین ایمنی کودکان و نوجوانان تعداد و نوع کارکردها قابلیت نظارت منفعل بزرگسالان در اماکن عمومی نصب حصار، میزان سایه تهیه طرح برای ایمنی کودک در جامعه 	
شاخص‌ها (مؤلفه‌های ابعاد کلیدی)	جوامع دوستدار کودک (ابعاد کلیدی)	سلامت کودکان (موضوعات کلیدی)
۵ الف) وجود امکاناتی که احساس خوشحالی و حمایت می‌دهند. ۵ ب) در دسترس بودن فضاهای بازی خلاق و فعال ۶ الف) در دسترس بودن فضاهای سبز و مناطق طبیعی ۶ ب) دسترسی به طیف وسیعی از فضاهای باز سبز و مناطق طبیعی	۵) ایجاد فضاهایی که در آنها کودکان می‌توانند شادی، نشاط و موفقیت را تجربه کنند. ۶) افزایش موقعیت‌هایی برای کودکان برای دسترسی به فضای باز و سبز	احساس مثبت از خود داشتن احساس مثبت از خود، احساس اینکه شما فرد خوبی هستید و توسط افراد اطراف خود شناخته شده هستید.
منابع اطلاعاتی موثق	اقدامات پیشنهادی	
<ul style="list-style-type: none"> بازسازی و راهکارهای فضای باز و طرح مدیریت اطلاعات حمل و نقل طرح و نقشه 	<ul style="list-style-type: none"> دسترسی به پیاده رو و دوچرخه سواری نزدیک بودن به راه‌ها، خانه‌ها و توسعه شهری دسترسی به حمل و نقل عمومی 	

منبع: NSW Commission for Children Yong People, 2009, pp: 41-46

شکل (۳): نواحی شهر نجف آباد

منبع: (تجدید نظر طرح توسعه و عمران شهر نجف آباد، جلد سوم، بخش اول، ۱۳۹۰: ۷۴)

یافته‌های پژوهش

نتایج پژوهش حاضر بر اساس مفهوم "شهر دوستدار کودک" در راستای بالا بردن کیفیت فضاهای عمومی شهری جهت استفاده کودکان می‌باشد، که در منطقه یک شهر نجف آباد مورد تحلیل قرار گرفته است. گروه مورد مطالعه از میان دانش آموزان ساکن در این منطقه می‌باشند. بنابر آمار بیان شده از سوی سازمان آموزش و پرورش شهر نجف آباد تعداد دانش آموز دختر و پسر ساکن در منطقه یک شهر نجف آباد به تفکیک سال تحصیلی (اول، دوم و سوم راهنمایی) مطابق با جدول (۶) می‌باشد. در این منطقه ۸ مدرسه راهنمایی پسرانه و ۴ مدرسه راهنمایی دخترانه وجود دارد.

جدول (۶): تعداد دانش آموزان دختر و پسر به تفکیک سال تحصیلی

جنسیت	اول راهنمایی	دوم راهنمایی	سوم راهنمایی	کل
پسرانه	۶۲۹	۵۹۱	۵۹۱	۱۸۱۱
دخترانه	۳۰۲	۲۵۴	۲۹۲	۸۴۸
کل	۹۳۱	۸۴۵	۸۸۳	۲۶۵۹

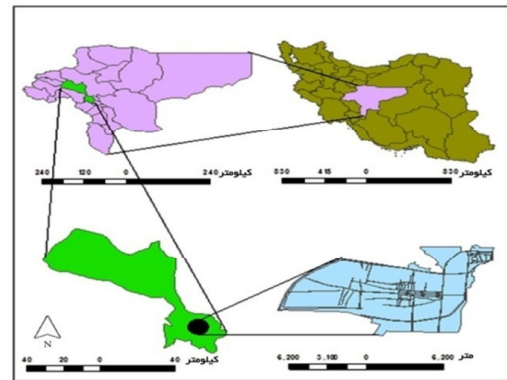
منبع: سازمان آموزش و پرورش شهر نجف آباد

از آنجا که فرضیه‌های پژوهش به ترتیب زیر است:

شناخت عرصه پژوهش

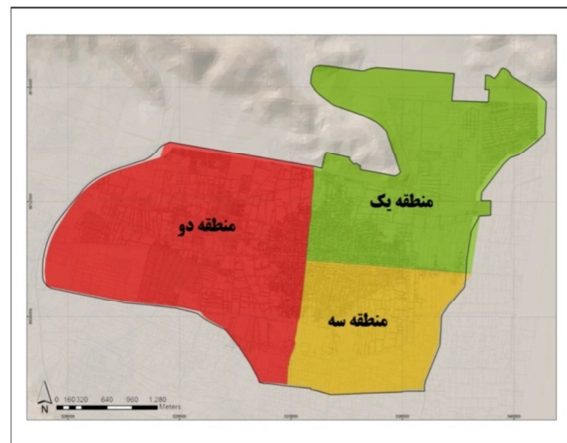
شهر نجف آباد در فاصله ۲۶ کیلومتری از غرب اصفهان واقع گردیده است و به عنوان مرکز شهرستان نجف آباد دارای ۳ منطقه و ۶ ناحیه می‌باشد.

فضاهای باز عمومی عرصه پژوهش، منطقه یک (۱) که خود شامل ناحیه سه (۳) واقع در شمال شرقی شهر و شامل شهرک ویلاشهر و دانشگاه آزاد) و ناحیه چهار (۴) (بخش شمالی منطقه مرکزی نجف آباد) است در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

شکل (۱): موقعیت شهر نجف آباد

منبع: ترسیم نگارنده، براساس طرح جامع شهر نجف آباد

شکل (۲): مناطق سه گانه شهر نجف آباد

منبع: (تجدید نظر طرح توسعه و عمران شهر نجف آباد، جلد سوم، بخش اول،

۱۳۹۰: ۷۴)

۱- میزان تاثیر هر یک از عناصر کارکردی فضای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری منطقه ۱ شهر نجف آباد یکسان نمی باشد.

۲- میزان تاثیر هر یک از عناصر کالبدی فضای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری منطقه ۱ شهر نجف آباد یکسان نمی باشد.

۳- شاخص های کالبدی خیابانها: وجود پل عابر پیاده در خیابانهای عریض و پر رفت و آمد، استفاده از درختان و گل برای زیبایی بخشیدن به آن، داشتن روکش آسفالت سالم، وجود جداول رنگ شده و سالم .

ویژگی های کارکردی و کالبدی فضاهای عمومی شهری (پارک، خیابان، پیاده رو و میداين) از جمله متغیرهای مستقل و داشتن دیدگاه خوب از یک فضای خوب شهری، متغیر وابسته محسوب می گردند.

۴- شاخص های کالبدی پیاده روها: وجود باغچه های گل کاری شده، وجود صندلی و نیمکت، سطل زباله (مبلمان شهری) مناسب، وجود مصالح کف مناسب برای راه رفتن، وجود پل های مناسب برای عبور و عدم وجود موانعی برای حرکت - شاخص های کالبدی میداين: وجود مسیر مناسب برای حرکت عابر پیاده، وجود آب نما و مجسمه (المان های شهری) برای زیبایی بخشیدن به فضاهای شهری، وجود درختان و گل ها و وجود مغازه ها و امکانات تفریحی متناسب با میدان.

• شاخص های کارکردی (پاسخگویی محیط به نیاز استفاده کنندگان) در این پژوهش برای پارکها، خیابانها، پیاده روها و میداين قابل تقسیم بندی است که در زیر به شرح آنان پرداخته شده است.

۵- شاخص کارکردی پارکها: رنگ شاد وسایل پارک، نور کافی در شب، رعایت نظافت درون پارک، نه خیلی شلوغ و نه خیلی خلوت بودن فضای پارک، توانستن گذراندن اوقات فراغت با دوستان و بازی کردن با آنها در پارک و توانستن تنهایی رفتن به پارک می شود.

۶- شاخص های کارکردی خیابانها: عبور ایمن از آن، داشتن نور کافی در شب، رعایت نظافت جوی ها و آبراهه ها، پر تردد و شلوغ نبودن خیابان در بر می گیرد.

۷- شاخص کارکردی پیاده روها: رعایت پاکیزگی و نظافت آنها، تنوع و شاد بودن مصالح کف، داشتن نور کافی در شب، عدم حرکت زیاد موتور سیکلت و دوچرخه و عدم شلوغی و ازدحام شامل می شود.

۸- شاخص های کارکردی میداين: عدم شلوغی و ترافیک و رعایت نظافت آن است.

۹- شاخص های کالبدی در این پژوهش نیز برای پارکها، خیابانها، پیاده روها و میداين قابل طبقه بندی است که در ادامه شرح داده می شوند.

۱۰- شاخص کارکردی پارکها: رنگ شاد وسایل پارک، نور کافی در شب، رعایت نظافت درون پارک، نه خیلی شلوغ و نه خیلی خلوت بودن فضای پارک، توانستن گذراندن اوقات فراغت با دوستان و بازی کردن با آنها در پارک و توانستن تنهایی رفتن به پارک می شود.

۱۱- شاخص کارکردی خیابانها: عبور ایمن از آن، داشتن نور کافی در شب، رعایت نظافت جوی ها و آبراهه ها، پر تردد و شلوغ نبودن خیابان در بر می گیرد.

۱۲- شاخص های کارکردی پیاده روها: رعایت پاکیزگی و نظافت آنها، تنوع و شاد بودن مصالح کف، داشتن نور کافی در شب، عدم حرکت زیاد موتور سیکلت و دوچرخه و عدم شلوغی و ازدحام شامل می شود.

جدول (۷): مقایسه میانگین عوامل کالبدی در پارکهای منطقه ۱ شهر نجف آباد

ردیف	عوامل کالبدی	میانگین	رتبه
۱	در آن از وسایل بازی مناسب ستم استفاده شده باشد	۲.۶۳	۵
۲	در آن زمین ورزش وجود داشته باشد	۳.۱۶	۳
۳	نزدیک خانه مان باشد	۳.۱۷	۲
۴	سرویس بهداشتی، سطل زباله، صندلی داشته باشد	۳.۲۶	۱
۵	مکانی برای اجرای برنامه‌های شاد داشته باشد.	۲.۷۹	۴

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۸): مقایسه میانگین عوامل کالبدی در خیابانهای منطقه ۱ شهر نجف آباد

ردیف	عوامل کالبدی	میانگین	رتبه
۱	در خیابانهای عریض و پررفت و آمد پل عابر پیاده امن وجود داشته باشد.	۲.۵۶	۲
۲	از درختان و گلهای برای زیبایی آن استفاده شده باشد	۲.۵۴	۳
۳	روکش آسفالت آن سالم باشد.	۲.۶۹	۱
۴	جداول کنار آن رنگ شده و سالم باشند.	۲.۲۱	۴

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۹): مقایسه میانگین عوامل کالبدی در پیاده رو منطقه ۱ شهر نجف آباد

ردیف	عوامل کالبدی	میانگین	رتبه
۱	در کنار آن باغچه‌ها همراه با گل کاری وجود داشته باشد.	۲.۹۱	۳
۲	در آن صندلی یا نیمکت، آب سرد کن، سطل زباله و ... وجود داشته باشد.	۲.۹۸	۲
۳	مصالح کف آن موقع راه رفتن مناسب وضعیت جسمانی من باشد.	۲.۹۸	۲
۴	پلهای مناسب به خیابان داشته باشد که موقع عبور مشکلی برای من ایجاد نکند.	۲.۹۸	۲
۵	در آن مغازه‌ها اجناس خود را بیرون نگذاشته و مانعی در حرکت من ایجاد نکنند	۳.۱۴	۱

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۱۰): مقایسه میانگین عوامل کالبدی در میدانهای منطقه ۱ شهر نجف آباد

ردیف	عوامل کالبدی	میانگین	رتبه
۱	شلوغ و پرتراфик نباشد	۱.۴۵	۲
۲	نظافت آن رعایت شده باشد	۱.۵۵	۱

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

گویه شماره ۵ (در آن مغازه‌ها اجناس خود را بیرون نگذاشته و مانعی در حرکت من ایجاد نکنند) با میانگین (۳.۱۴) بیشترین رتبه و گویه شماره ۱ (در کنار آن باغچه‌ها همراه با گل کاری وجود داشته باشد) با میانگین (۲.۹۱) کمترین رتبه را دارند.

گویه شماره ۲ (نظافت آن رعایت شده باشد) با میانگین (۱.۵۵) بیشترین رتبه و گویه شماره ۱ (شلوغ و پرترافیک نباشد) با میانگین (۱.۴۵) کمترین رتبه را دارند.

گویه شماره ۲ (در شب نور کافی داشته باشد) با میانگین (۳.۸۶) بیشترین رتبه و گویه شماره ۶ (بتوانیم بعضی وقتها به تنهایی به آنجا بروم) با میانگین (۰.۳۳) کمترین رتبه را دارا می‌باشند.

دیدگاه کودکان از شاخص‌های کارکردی

میانگین و رتبه عناصر کارکردی پارک، خیابان، پیاده‌رو و میدان از داده‌های پرسشنامه استخراج و در جداول ۱۳، ۱۲، ۱۱ و ۱۴ مشخص شده است.

جدول (۱۱): مقایسه میانگین عوامل کارکردی در پارکهای منطقه ۱ شهر

نجف‌آباد

ردیف	عوامل کارکردی	میانگین	رتبه
۱	وسایل پارک دارای رنگ شاد باشد	۳.۴۶	۴
۲	در شب نور کافی داشته باشد	۳.۸۶	۱
۳	در آن نظافت رعایت شود	۳.۸۳	۲
۴	نه خیلی شلوغ و نه خیلی خلوت باشد	۳.۲۳	۵
۵	بتوانم با دوستانم به راحتی در کنارهم اوقات فراغتمان را بگذرانم و با هم بازی کنیم	۳.۵۹	۳
۶	بتوانیم بعضی وقتها به تنهایی به آنجا بروم	۳.۰۳	۶

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۱۲): مقایسه میانگین عوامل کارکردی در خیابانهای منطقه ۱ شهر نجف‌آباد

ردیف	عوامل کارکردی	میانگین	رتبه
۱	هنگام عبور از آن از وسایل نقلیه ایمن باشم	۲.۴۸	۲
۲	در هنگام شب نور مناسب داشته باشد	۲.۵۹	۱
۳	نظافت جوی‌ها و آبروها کنار آن رعایت شده باشد.	۲.۵۹	۱
۴	پرتردد و شلوغ نباشد	۲.۳۶	۳

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

گویه‌های شماره ۳ و ۲ (در هنگام شب نور مناسب داشته باشد، نظافت جوی‌ها و آبروها کنار آن رعایت شده باشد) با میانگین (۲.۵۹) بیشترین رتبه و گویه شماره ۴ (پرتردد و شلوغ نباشد) با میانگین (۲.۳۶) کمترین رتبه را دارند.

جدول (۱۳): مقایسه میانگین عوامل کارکردی در پیاده‌روهای منطقه ۱ شهر نجف‌آباد

ردیف	عوامل کارکردی	میانگین	رتبه
۱	پاکیزگی و نظافت آن رعایت شده باشد	۳.۲۸	۱
۲	رنگ مصالح کف آن متنوع و شاد باشد.	۲.۶۵	۵
۳	شلوغ و پرازدحام نباشد	۲.۷۵	۴
۴	در آن حرکت موتورسیکلت و یا دوچرخه نباشد	۳.۲۱	۲
۵	نور کافی در شب داشته باشد	۳.۱۱	۳

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۱۴): مقایسه میانگین عوامل کارکردی در میدانی منطقه ۱ شهر نجف‌آباد

ردیف	عوامل کارکردی	میانگین	رتبه
۱	مسیر برای حرکت عابر پیاده داشته باشد	۳.۰۷	۳
۲	دارای آبنما و مجسمه و ... برای زیباتر شدن آن باشد.	۳.۱۶	۲
۳	سطح زباله، نیمکت و .. داشته باشد	۲.۹۹	۴
۴	از درختان و گلها برای زیبایی آن استفاده شده باشد.	۳.۲۰	۱
۵	مغازه‌ها و امکانات تفریحی اطراف آن باشد	۲.۵۸	۵

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کالبدی پیاده رو بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است میانگین ۴.۴۴ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۱۷): بررسی تاثیر عناصر کالبدی پیاده رو بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۴۶.۰۷	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۴۴

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کالبدی میداين بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است میانگین ۴.۵۱ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۱۸): بررسی تاثیر عناصر کالبدی میداين بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۴۶.۰۷	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۴۴

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

بررسی تاثیر عناصر کارکردی فضاهای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کارکردی پارک بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است میانگین ۴.۴۶ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

گويه شماره ۱ (پاکیزگی و نظافت آن رعایت شده باشد) با میانگین (۳.۲۸) بیشترین رتبه و گويه شماره ۲ (رنگ مصالح کف آن متنوع و شاد باشد) با میانگین (۲.۶۵) کمترین رتبه را دارد.

گويه شماره ۴ (از درختان و گلها برای زیبایی آن استفاده شده باشد) با میانگین (۳.۲) بیشترین رتبه و گويه شماره ۵ (مغازه‌ها و امکانات تفریحی اطراف آن باشد) با میانگین (۲.۵۸) کمترین رتبه را دارند.

بررسی تاثیر عناصر کالبدی فضاهای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کالبدی پارک بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است. میانگین ۴.۵۲ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۱۵): بررسی تاثیر عناصر کالبدی پارک بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۵۶.۲۸۸	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۵۲

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کالبدی خیابان بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است. میانگین ۴.۶۲ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۱۶): بررسی تاثیر عناصر کالبدی خیابان بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۵۱.۲۳۳	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۶۲

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

جدول (۱۹): بررسی تاثیر عناصر کارکردی پارک بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۵۱.۲۲۸	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۴۶

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کارکردی خیابان بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است. میانگین ۴.۴۹ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۲۰): بررسی تاثیر عناصر کارکردی خیابان بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۵۰.۴۹	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۴۹

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت عنصر کارکردی پیاده رو بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری تاثیر گذار است. میانگین ۴.۵۱ نشان دهنده تاثیر زیاد می‌باشد.

جدول (۲۱): بررسی تاثیر عناصر کارکردی پیاده رو بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۴۵ ۳۶	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۵۱

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

با توجه به نتایج می‌توان گفت میزان تاثیر عنصر کارکردی میدان بر دیدگاه کودکان از یک فضای خوب شهری یکسان نمی‌باشد.

جدول (۲۲): بررسی تاثیر عناصر کارکردی میدان بر دیدگاه کودکان از یک

فضای خوب شهری

آماره آزمون t	sig	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین وزنی
۵۱.۰۰۸	۰	۳۴۹	.۰۵	۴.۴۰

منبع: (داده‌های پرسشنامه)

یافته‌های تحقیق

در بین ۵ گویه‌ای که عوامل کالبدی پارک را می‌سنجد گویه شماره ۴ (داشتن سرویس بهداشتی، سطل زباله، صندلی (مبلمان شهری)) با میانگین (۳.۲۶) بیشترین رتبه و گویه شماره ۱ (داشتن وسایل بازی مناسب سن) با میانگین (۲.۶۳) کمترین رتبه را دارد.

در بین ۴ گویه‌ای که عوامل کالبدی خیابان را می‌سنجد گویه شماره ۳ (روکش آسفالت آن سالم باشد) با میانگین (۲.۶۹) بیشترین رتبه و گویه شماره ۴ (جداول کنار آن رنگ شده و سالم باشند) با میانگین (۲.۲۱) کمترین رتبه را دارا می‌باشند.

در بین ۵ گویه‌ای که عوامل کالبدی پیاده رو را می‌سنجد گویه شماره ۵ (در آن مغازه‌ها اجناس خود را بیرون نگذاشته و مانعی در حرکت من ایجاد نکنند) با میانگین (۳.۱۴) بیشترین رتبه و گویه شماره ۱ (در کنار آن باغچه‌ها همراه با گل کاری وجود داشته باشد) با میانگین (۲.۹۱) کمترین رتبه را دارند.

در بین ۲ گویه‌ای که عوامل کالبدی میدان را می‌سنجد گویه شماره ۲ (نظافت آن رعایت شده باشد) با میانگین (۱.۵۵) بیشترین رتبه و گویه شماره ۱ (شلوغ و پرتراфик نباشد) با میانگین (۱.۴۵) کمترین رتبه را دارند.

کیفیت فضاهای عمومی شهرهای ایران از جمله شهر نجف آباد نیز گام‌های نخستین را به سوی "شهر دوستدار کودک" بر می‌دارد.

نتایج مطالعه موردی در منطقه یک شهر نجف آباد نشان می‌دهد که کودکان دارای مجموعه‌ای از خواسته‌ها از عناصر کالبدی و کارکردی فضاهای عمومی هستند تا بتوانند از این فضاهای به نحو احسن و مطلوب بهره ببرند. این فضاهای عمومی شامل خیابان‌ها، پارک‌ها، پیاده‌روها و میادین شهری می‌شوند که هر کدام به تفکیک مورد سنجش قرار گرفته‌اند. فضاهای ذکر شده شامل عناصر کارکردی و کالبدی به شرح زیر می‌باشند.

- شاخص‌های کارکردی پارک‌ها: رنگ شاد وسایل پارک، نور کافی در شب، رعایت نظافت درون پارک و ...

- شاخص‌های کارکردی خیابان‌ها: عبور ایمن از آن، داشتن نور کافی در شب، رعایت نظافت جوی‌ها و آبراهه‌ها و ...

- شاخص‌های کارکردی پیاده‌روها: رعایت پاکیزگی و نظافت آنها، تنوع و شاد بودن مصالح کف، داشتن نور کافی در شب و ...

- شاخص‌های کارکردی میادین: عدم شلوغی و ترافیک و رعایت نظافت آن

- شاخص‌های کالبدی پارک‌ها: وسایل بازی مناسب سن، وجود زمین ورزشی، نزدیکی به خانه و محل سکونت و ...

- شاخص‌های کالبدی خیابان‌ها: وجود پل عابر پیاده در خیابان‌های عریض و پر رفت و آمد و ...

- شاخص‌های کالبدی پیاده‌روها: وجود باغچه‌های گل کاری شده، وجود مبلمان شهری مناسب و ...

- شاخص‌های کالبدی میادین: وجود مسیر مناسب برای حرکت عابر پیاده، وجود آب نما و ...

که از بررسی داده‌های پرسشنامه و از طریق آزمون‌های آماری می‌توان به این نتیجه رسید که تاثیر عناصر کالبدی و کارکردی فضاهای عمومی شهری بر دیدگاه کودکان از یک فضای

در بین ۶ گویه‌ای که عوامل کارکردی پارک را می‌سنجد گویه شماره ۲ (در شب نور کافی داشته باشد) با میانگین (۳.۸۶) بیشترین رتبه و گویه شماره ۶ (بتوانیم بعضی وقتها به تنهایی به آنجا بروم) با میانگین (۰.۳۳) کمترین رتبه را دارا می‌باشند.

در بین ۴ گویه‌ای که عوامل کارکردی خیابان را می‌سنجد گویه‌های شماره ۳ و ۲ (در هنگام شب نور مناسب داشته باشد، نظافت جوی‌ها و آبروها کنار آن رعایت شده باشد) با میانگین (۲.۵۹) بیشترین رتبه و گویه شماره ۴ (پرتردد و شلوغ نباشد) با میانگین (۲.۳۶) کمترین رتبه را دارند.

در بین ۵ گویه‌ای که عوامل کارکردی پیاده رو را می‌سنجد گویه شماره (پاکیزگی و نظافت آن رعایت شده باشد) با میانگین (۳.۲۸) بیشترین رتبه و گویه شماره ۲ (رنگ مصالح کف آن متنوع و شاد باشد) با میانگین (۲.۶۵) کمترین رتبه را دارد.

در بین ۵ گویه‌ای که عوامل کارکردی میدان را می‌سنجد گویه شماره ۴ (از درختان و گلها برای زیبایی آن استفاده شده باشد) با میانگین (۳.۲) بیشترین رتبه و گویه شماره ۵ (مغازها و امکانات تفریحی اطراف آن باشد) با میانگین (۲.۵۸) کمترین رتبه را دارند.

از میان عناصر کارکردی و کالبدی، گویه شماره ۲ (پارک در شب نور کافی داشته باشد) با میانگین ۳.۸۶ و گویه شماره ۴ پارک دارای سرویس بهداشتی، سطل زباله، صندلی باشد) با میانگین ۳.۲۶ دارای رتبه‌های اول در میان سایر عناصر می‌باشند.

نتیجه گیری

امروزه سازمان‌های مرتبط با موضوع "شهر دوستدار کودک" چه در سطوح جهانی و چه در داخل ایران، رویکردهای نوین و فعالیت‌هایی مرتبط با بهبود شرایط و وضعیت شهرها در راستای تحقق اهداف شهر دوستدار کودک داشته‌اند. اما این برنامه‌ها در ایران تنها به عنوان یک محرک جهت گسترش ایده "شهر دوستدار کودک" بوده است و نتوانسته در سطح شهرها به صورت عملیاتی پیاده گردد. از این رو می‌توان گفت

12. Kingeston et.al, (2007), "Creating Better cities; the case of DNEVER", USA, Municipal Engineer 160, issue ME2. available at: www.atypon-link.com

13. Lipton, Stuart, (2003), "the value of public space: how high quality parks and public spaces create economic, social and environmental value". Available at: www.cabespace.org.uk.

۱۴. رفیعیان، مجتبی و زهرا خدایی، (۱۳۸۸)، شهروندان و فضاهای عمومی شهری: نگرش تحلیلی: بررسی شاخص‌ها و معیارهای موثر بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری، تهران، دفتر گسترش تولید علم

۱۵. کارمونا، متیو، تیم اک، هیت، اسنئون، ترو تیسول، (۱۳۸۸)، مکان‌های عمومی، فضاهای شهری، ابعاد گوناگون طراحی شهری، ترجمه قرانی، شکوهی، اهری و صالحی، تهران، انتشارات دانشگاه هنر تهران

16. Carmona, Matthew-Demalheas, Claudio-Hammond-Leo, 2008, "public space", the management dimension - Routledge

۱۷. کوکبی، افشین، محمد رضا پور جعفر، علی اکبر تقوایی، (۱۳۸۴)، برنامه ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری.

تعاریف و شاخص‌ها، مجله جستارهای شهرسازی، شماره ۱۲
۱۸. بحرینی، حسین، (۱۳۷۵)، تحلیل فضای شهری، انتشارات دانشگاه تهران

19. Siavashjalaladdini and Deryaoltay, (2012), "urban public spaces and vitality: a spatio-temporal analysis in the streets of cyprus towns", 2012, available at: www.sciencedirect.com

۲۰. شوای، فرانسوا، (۱۳۸۸)، شهرسازی واقعیات و تخیلات، ترجمه سید محمد حبیبی تهران، دانشگاه تهران

۲۱. یالپانان، علی، (۱۳۸۵)، جزوه تاریخ شهر و شهرسازی، خانه شهرسازان ایران

۲۲. شکویی، حسین، (۱۳۸۲)، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، جلد دوم، تهران، موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتا شناسی

۲۳. سینایی، سمانه، (۱۳۹۱)، تحلیل کیفیت فضاهای شهری جهت استفاده کودکان ۱۱-۱۴ سال (مطالعه موردی منطقه یک شهر نجف آباد، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد

خوب شهری یکسان نمی‌باشد، لذا توجه به بهبود کیفیت عناصر کالبدی و کارکردی در فضاهای عمومی شهری در راستای تحقق اهداف "شهر دوستدار کودک" علاوه بر فراهم آوردن محیطی مناسب برای کودکان می‌تواند تحقق حقوق اجتماعی و شهروندی آنان را نیز به دنبال داشته باشد.

منابع

۱. حسینی، باقر، مهران علی‌الحسابی، فاطمه نسبی، (۱۳۹۰)، تحلیل محیط شهری از رویکرد بصری، مجله هویت شهر، شماره ۸
۲. کاشانی جو، خشایار، (۱۳۸۹)، باز شناخت رویکردهای نظری به فضاهای شهری، مجله هویت شهر، شماره ۶
۳. سینایی، سمانه، (۱۳۹۱)، تحلیل کیفیت فضاهای شهری جهت استفاده کودکان ۱۱-۱۴ سال (مطالعه موردی منطقه یک شهر نجف آباد، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد
۴. دانشمند، فاطمه، (۱۳۹۰)، بررسی فقهی قوانین موضوعه و کنوانسیون حقوق کودک پیرامون رفتار با کودکان، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد
۵. معین، محمد، (۱۳۶۲)، فرهنگ فارسی، تهران، امیرکبیر
۶. منصور، جهانگیر، (۱۳۷۷)، مجموعه قوانین با آخرین اصلاحات، تهران

7. Carmona, Matthew-Demalheas, Claudio-Hammond-Leo, (2008), "public space", the management dimension - Routledge.

8. Riggio, Eliana, (2002), "child friendly cities: good governance in the best interests of child", environment urbanization. vol. 14, no. 2

9. www.childfriendlycities.org Percy Barry, Smith & Nigle, Thomas, (2010), "A handbook of children and young people's participation, perspectives from theory and practice", Routledge

۱۰. شوای، فرانسوا، (۱۳۸۸)، شهرسازی واقعیات و تخیلات، ترجمه سید محمد حبیبی تهران، دانشگاه تهران

11. Bridgeaman, Rae, (2004), "child-friendly cities: Canadian perspectives", children, youth and environment, vol. 14, no. 2.

۲۴. شکویی، حسین، (۱۳۸۲)، اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا، جلد دوم، تهران، موسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتا شناسی
۲۵. لینچ، کوین، (۱۳۷۲)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران
۲۶. شیبانی، مهدی، (۱۳۸۹)، ردپای کودک در شهر، مجله جستارهای شهرسازی، شماره ۳۴
۲۷. حبیبی، سید محسن، هادی سعیدی رضوانی، (۱۳۸۴)، شهرسازی مشارکتی: کاوشی در شرایط ایران، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۴
28. Lipton, Stuart, (2003), "the value of public space : how high quality parks and public spaces create economic ,social and environmental value". Available at: www.cabespace.org.uk.
۲۹. بمانیان، محمد رضا، هادی محمودی نژاد، (۱۳۸۷)، شهرسازی رفاه گرا به جانب ارتقا کیفیت زندگی ، سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
۳۰. یونیسف، (۱۳۸۶)، پیمان نامه حقوق کودک، صندوق کودکان سازمان ملل در ایران
31. Unicef, (2002) "(poverty and exclusion among urban children)", unicef.innocenti research centre, Florence, Italy.
32. Unicef, (2004) "(building child friendly cities : a frame , work for action"
33. Nsw commission for children and young people, (2009) "(built 4 kids n: a good practice guide to creating child-friendly built environments nsw commission for children and young people)". available from : www.kids.nsw.gov.au/uploads/documents/built4kids-complete.pdf. (accessed 11 June 2012)
۳۴. طرح جامع شهر نجف آباد، (۱۳۷۰)، مهندسین مشاور شهرو خانه.